Study Circle Career Development Institute

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय – अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास, व्यक्तिमत्व व सामाजीकरण

सरळ सेवा भरती परीक्षा तयारी व मार्गदर्शन

महिला व बालविकास आयुक्तालय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील समाजकल्याण आयुक्तालय – अंतर्गत विविध अधिकाऱ्यांच्या भरतीसाठी घेण्यात येणाऱ्या चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्त अशा मागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रहांचे संकलन

* सूचना : खालील परीक्षामध्ये विचारल्या गेलेल्या प्रश्नांची सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकनिहाय परीक्षाभिमुख मांडणी केलेली आहे –

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२–१८)

१) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
२) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, २० जून २००४
४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २४ जानेवारी २०१६
८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २३ डिसेंबर २०१८

समाजकल्याण अधिकारी परीक्षा (१९९७–२०१३)

१) समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, २ फेब्रुवारी १९९७
२) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २००६
३) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ जून २००९
४) गृहप्रमुख, शासकीय मागासवर्गीय वसतिगृह सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१०
५) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, २० जानेवारी २०१३
६) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी व तत्सम पद, ९ जून २०१३

सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी परीक्षा (२००१–१५)

१) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा डिसेंबर, २००१
२) सहायक प्रकल्प अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जानेवारी २०१०
३) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा ३ ऑक्टोबर २०१५

शालेय शिक्षण व क्रीडा अधिकारी/अधीक्षक परीक्षा (२०००–१७)

१) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २०००
२) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २००२
३) शिक्षण अधिकारी १८ जानेवारी, २००४
४) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ फेब्रुवारी २००९
५) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जुलै २०११
६) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २०१३

७) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ३१ मार्च २०१४
८) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७
९) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७

(१) महिला व बालविकास आयुक्तालय मर्यादित विभागीय स्पर्धा परीक्षा

महिला व बालविकास आयुक्तालयातील अधिकारी भरती परीक्षा

१) जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी
२) बालविकास प्रकल्प अधिकारी ग्रामीण (आयसीडीएस आयुक्तालय)
३) अधीक्षक/निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था
४) रचना व कार्यपद्धती अधिकारी
५) अधिव्याख्याता
६) सांख्यिकी अधिकारी

पेपर १ : मराठी, इंग्रजी, सामान्यज्ञान, निवडक कायदे व संस्था (१०० प्रश्न, २०० गुण)

(१) मराठी

१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह
२) वाक्यरचना
३) व्याकरण
४) म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग
५) उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे

(२) इंग्रजी

6) Common Vocabulary
7) Sentence structure
8) Grammar
9) Use of Idioms and phrases & their meaning
10) Comprehension of passage

(३) सामान्यज्ञान

११) महाराष्ट्राचा इतिहास
१२) महाराष्ट्राचा भूगोल
१३) गणित
१४) बुद्धिमत्ता चाचणी
१५) चालू घडामोडी – जागतिक तसेच भारतातील चालू घडामोडी – राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी

(४) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे, संस्था, इ.

१६) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
१७) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)
१८) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)

१९) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५
२०) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४ (नियम क्रमांक ९२ व १०९)
२१) राज्य महिला आयोग / महिला आर्थिक विकास महामंडळ
२२) मानवी हक्क आयोग
२३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग

पेपर क्रमांक – २ : पदाच्या कर्तव्यासाठी आवश्यक ज्ञान (१०० प्रश्न, २०० गुण)

*** भारताचे संविधान, संसद व विधीमंडळ कामकाज व समित्या /१५**

(१) भारताचे संविधान (सेवाविषयक बाबी व शिक्षणासंबंधित कलमे), संसद व विधीमंडळ कामकाज व विविध समित्या/१५

*** प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश /५०**

(२) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ /५
(३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम, १९७९ /५
(४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ /५
(५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१ /५
(६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१ /५
(७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१ /५
(८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२ /५
(९) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४ /५
(१०) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९ /५
(११) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका /५

*** महिला व बालविकास विभाग, एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालय**

(१२) महिला व बालविकास विभागाअंतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेले कायदे व योजना/१५
(१३) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८/५
(१४) एकात्मिक बालविकास सेवा योजना आयुक्तालयाअंतर्गत अंमलबजावणी करण्यात येत असलेल्या योजना /१५

(२) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागातील क्रीडा व युवक सेवा संचालनालय

तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका (१०० प्रश्न, २०० गुण)

१) राज्य, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी
२) भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
३) **भारत व महाराष्ट्र** – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज, माहिती अधिकार कायदा
४) **भारतीय अर्थव्यवस्था व खालील बाबीशी निगडीत मुद्दे –**
   १) नियोजन
   २) संसाधनांचे एकत्रीकरण
   ३) वृद्धी व विकास
   ४) रोजगार
   ५) सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न

५) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान
६) महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
७) **क्रीडा** – आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंनी विविध स्पर्धामध्ये नोंदविलेले विक्रम, नामवंत खेळाडूंची आत्मचरित्रे, केंद्र व राज्यशासनाच्या क्रीडाविषयक योजना, केंद्र व राज्यशासनाचे क्रीडाविषयक पुरस्कार, क्रीडाविषयक नियम, क्रीडा स्पर्धामधील विविध्ध बाबी व उद्‌भवणारी परिस्थिती
८) **बुद्धिमत्ता चाचणी** – अंकगणित, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णांक व बुद्‌ध्यांक मापन

(३) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभागातील

समाजकल्याण आयुक्तालयातील अधिकारी भरती अभ्यासक्रम

१) सहायक आयुक्त, समाजकल्याण व तत्सम, गट–अ
२) समाजकल्याण अधिकारी, गट–ब
३) गृहप्रमुख, गट–ब

चाळणी परीक्षा प्रश्नपत्रिका

(१) समाजकल्याण –

१) **समाजकार्य** – इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
२) **मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास** – व्यक्तिमत्व व सामाजिकरण
३) **भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना** – कारणे, वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे
४) **समाजकल्याण प्रशासन** – राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे, शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा.
५) **सामाजिक सुरक्षा कायदे** – (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
६) **सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका** व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) सामान्य अध्ययन –

७) इतिहास
८) भूगोल, लोकसमुदाय व पर्यावरण
९) राज्यव्यवस्था, शासन, राजनीती व स्थानिक प्रशासन
१०) अर्थव्यवस्था
११) विज्ञान
१२) चालू घडामोडी

(३) गृहप्रमुख पद –

१३) अध्यापन अभियोग्यता
१४) संशोधन अभियोग्यता
१५) वाचन आकलन , आधारसामग्री अर्थउकल
१६) संप्रेषण, माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान
१७) उच्च शिक्षण पद्धती
१८) गृहविज्ञान – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न
१९) प्रशासकीय नियम व सुविधा – वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्त्व, शिस्तपालन
२०) मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम

(४) बुद्धिमापन विषयक प्रश्न

परीक्षाभिमुख तयारीसाठी अभ्यासघटकांचे वर्गीकरण

* सुधारित अभ्यासक्रमातील घटक आणि उपघटकांची मागील २६ परीक्षातील प्रश्नांशी सांगड घातल्यास चाळणी परीक्षेची तयारी करताना त्याचे आपणास पुढील विभाग करता येतात. आपणास जी परीक्षा द्यावयाची आहे त्याशी संबंधित घटक आणि उपघटकांचा परीक्षाभिमुख अभ्यास करणे सोपे जावे या हेतूने सदर वर्गीकरण निश्चितच उपयुक्त आणि मार्गदर्शक ठरू शकते –

१) **इतिहास** – भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह
२) **भूगोल** – महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह
३) **राजकीय व्यवस्था** – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज
४) **भारतीय अर्थव्यवस्था**
५) **सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान**
६) **राज्य,राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी**
७) **लोकसमुदाय व पर्यावरण**
८) **बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित**
९) **मराठी** – सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार, उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
१०) **इंग्रजी** – Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Idioms and phrases, Comprehension

११) **समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका**
१२) **मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास** – मानव विकास, व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
१३) **बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास**
१४) **भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना**
१५) **महिला व बालविकास विभागाच्या योजना**
१६) **एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना**
१७) **समाजकल्याण प्रशासन** – गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये
१८) **शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग** – केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग , राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग, राज्य महिला आयोग, महिला आर्थिक विकास महामंडळ
१९) **शासनाशी संबंधित निवडक कायदे** – पेपर १ व २ मधील कायदे, प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश, महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे, सामाजिक सुरक्षा कायदे, महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
२०) **गृहविज्ञान** – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न

२१) **अध्यापन अभियोग्यता**
२२) **क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण**
२३) **उच्च शिक्षण पद्धती**
२४) **माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान**
२५) **संप्रेषण**
२६) **संशोधन अभियोग्यता**
२७) **आधारसामग्री अर्थउकल**

* महत्त्वाची सूचना : *वरील नमूद सर्वच्या सर्व घटक आणि उपघटकांची तयारी करणे अनिवार्य नसून आपण जी चाळणी परीक्षा देत असाल त्यास संबंधित व पूरक असणाऱ्या निवडक घटकांचाच अभ्यास करावा.*

महत्त्वाचे मुद्दे

(१) **इतिहास** – भारतीय स्वातंत्र्य लढा व आधुनिक भारताचा इतिहास महाराष्ट्रासह

(२) **भूगोल** – महाराष्ट्र, भारत व जगाचा भूगोल महाराष्ट्राच्या भारांशासह

(३) **राजकीय व्यवस्था** – भारत व महाराष्ट्र – राज्यशास्त्र व प्रशासन, संविधान, राजकीय प्रणाली, पंचायत राज

(४) **भारतीय अर्थव्यवस्था** – पुढील बाबीशी निगडीत मुद्दे – नियोजन, संसाधनांचे एकत्रीकरण, वृद्धी व विकास, रोजगार, सर्वसमावेशक वाढ व त्यापासून निर्माण होणारे प्रश्न

(५) **सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान**

(६) **राज्य,राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाच्या चालू घडामोडी** – राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक, इत्यादी

(७) **लोकसमुदाय व पर्यावरण** – लोकसमुदाय आणि पर्यावरण आंतरक्रिया, प्रदूषणाचे स्रोत, प्रदूषणाचे घटक आणि त्यांचा मानवी जीवनावरील परिणाम, नैसर्गिक व ऊर्जा साधनसंपत्तीचे शोषण, नैसर्गिक आपत्ती आणि ती कमी करण्यासाठी उपाययोजना

(८) **बुद्धिमत्ता चाचणी व गणित** –अंकगणित,बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, सरासरी, दशांश अपूर्णांक व बुद्ध्यांक मापन

(९) **मराठी** – सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग, उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे

(१०) **इंग्रजी** – Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning, Comprehension of passage

(११) **समाजकार्य व सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका**

१) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान
२) समाजशास्त्र व मानसशास्त्र
३) सामाजिक अर्थशास्त्र
४) सामाजिक समस्या ओळखण्यात व समुचित धोरणाचा विकास करण्यात समाज कार्यकर्त्यांची भूमिका
५) समाजकल्याणात स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास

✻ मानव विकास –

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास
२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत
३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन
४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल
५) महिलांचा अभ्यास, कुटुंब कल्याण कार्यक्रम – सद्यःकालीन दृष्टिकोन

✻ व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण–

१) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन
२) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता
३) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण
४) विशेष गरजा असलेली बालके –मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम
५) धोका असलेली बालके – बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी असलेली बालके

(१३) बालकांचा शारीरिक, मानसिक व बौद्धिक विकास

१) बाल विकास तत्त्वे व टप्पे आयुर्मान विकास
२) मानव विकास व वर्तन यांचे सिद्धांत
३) मानसिक व बौद्धिक विकास – बुद्ध्यांक, भावनांक
४) आयक्यू व इक्यूची व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका
५) बाल संगोपन
६) बाल्यावस्थापूर्व घ्यावयाची काळजी व विकास – नवीन दिसून येणारे कल, कार्यतंत्रे, संनियंत्रण व देखभाल
७) बाल्यावस्थेतील व पौगंडावस्थेतील विकासाच्या समस्या व अकार्यक्षमता मार्गदर्शन व समुपदेशन
८) प्रगत बाल अभ्यास पद्धती व बालकांच्या मूल्यमापनातील प्रगती

(१४) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

१) भारतीय सामाजिक समस्यांची संकल्पना व कारक घटक यांचे विश्लेषण
२) भारतातील वंचितांच्या (कुटुंबे, स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व उपाययोजना
३) सामाजिक समस्यांच्या बाबतीतील हस्तक्षेप – सूक्ष्म व मोठ्या स्तरावरील शासनाचे व स्वयंसेवी प्रयत्न
४) मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र – शैक्षणिक समस्या व उपाययोजना
५) आरोग्यविषयक समस्या व उपाययोजना

(१५) महिला व बालविकास विभागाच्या योजना

१) **महिला धोरण २००१**
२) **महिलांच्या सुरक्षिततेसाठी महाराष्ट्र शासनाच्या योजना** – मनोधैर्य
३) **लैंगिक समानता व महिला हक्कांचे बळकटीकरण** – माझी कन्या भाग्यश्री योजना, सुकन्या योजना
४) **शैक्षणिक उपक्रम** – मुलगी वाचवा मुलगी शिकवा, किशोरी शक्ती योजना, राजीव गांधी किशोरी सबलीकरण योजना , सावित्रीबाई फुले कन्या कल्याण पारितोषिक योजना, सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती
५) **आरोग्यविषयक योजना** – जननी सुरक्षा अभियान, प्रजनन व बाल आरोग्य कार्यक्रम
६) **महिला आर्थिक सक्षमीकरण** – महिला प्रशिक्षण केंद्र अनुदान, महिलांना स्वयंरोजगार अनुदान, सुमतीबाई सुकळीकर उद्योगिनी महिला सक्षमीकरण योजना

(१६) एकात्मिक बालविकास आयुक्तालयाच्या योजना

१) एकात्मिक बालविकास सेवा योजनेचे लाभार्थी
२) आयसीडीएस योजनेची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा
३) पूरक पोषण आहार
४) लसीकरण – ३ वर्षापेक्षा कमी वयाची बालके, ३–६ वर्षाची बालके
५) आरोग्य तपासणी
६) संदर्भ आरोग्य सेवा
७) अनौपचारिक शालेयपूर्व शिक्षण
८) पोषण आणि आरोग्य शिक्षण
९) आरोग्य व स्वच्छता
१०) गर्भवती व स्तनदामाता– टिटॅनसची लस, लोहयुक्त व जंतनाशक गोळ्या
११) वाढीवर देखरेख – हिमोग्लोबीन, बॉडीमास इंडेक्स तपासणी
१२) जीवन कौशल्य – १५ ते ४५ वर्षाच्या महिला
१३) व्यवसायिक प्रशिक्षण –११ ते १८ वर्षाच्या किशोरी
१४) कुपोषण मुक्तीसाठी ग्राम बाल विकास केंद्रे
१५) बाल संगोपन योजना

(१७) समाजकल्याण प्रशासन

१) सामाजिक न्याय खाते – रचना, विभाग, संचालनालये, आयुक्तालये
२) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील शासकीय व स्वयंसेवी संस्था – रचना, कार्ये, भूमिका व धोरणे
३) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा – कुटुंबे, स्त्रिया, युवक, वयोवृद्ध व मुले यांच्यासाठी
४) कुटुंबे, मुले, स्त्रिया, वयस्कर आणि विशेष गरजा असलेले लोक यांच्याबाबतीत समाज कार्याद्वारे हस्तक्षेप

*** गृहप्रमुखाची प्रशासकीय जबाबदारी, अधिकार व कार्ये**

१) वसतिगृहांचे उद्देश, नियम व सुविधा पुरवठा
२) गृहप्रमुखाची प्रशासकीय व आर्थिक जबाबदारी
३) पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन

(१८) शासनाशी संबंधित निवडक संस्था व आयोग –

१) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग
२) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग
३) राज्य महिला आयोग
४) महिला आर्थिक विकास महामंडळ

*** केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोग**

१) मानवी हक्क आयोगाची निर्मिती, स्वरुप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
२) केंद्रीय व राज्य मानवी हक्क आयोगाची रचना – अध्यक्ष, सद्स्य – निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
३) आयोगाचे कामकाज – अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
४) महाराष्ट्र मानवी हक्क आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
५) मानवी हक्क आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी

* राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोग
  १) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची निर्मिती, स्वरुप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
  २) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची रचना – अध्यक्ष, सद्स्य – निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
  ३) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाचे कामकाज – अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
  ४) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाची महत्त्वाची कामगिरी व योगदान
  ५) राज्य बाल हक्क संरक्षण आयोगाशी संबंधित महत्त्वाच्या बाबी
* राज्य महिला आयोग
  १) राज्य महिला आयोगाची निर्मिती, स्वरुप, कायदेशीर आधार, उद्दिष्ट्ये
  २) राज्य महिला आयोगाची रचना – अध्यक्ष, सद्स्य – निवड, नेमणुका, कालावधी, जबाबदाऱ्या
  ३) राज्य महिला आयोगाचे कामकाज – अधिकार, भूमिका, कार्ये, यंत्रणा व अधिकारी
* महिला आर्थिक विकास महामंडळ
  १) महिला आर्थिक विकास महामंडळ – रचना, कार्ये, कामगिरी
  २) महिला आर्थिक विकास महामंडळाच्या योजना व योगदान

(१९) शासनाशी संबंधित निवडक कायदे
  १) पेपर १ मधील महत्त्वाचे कायदे
  २) महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे
  ३) सामाजिक सुरक्षा कायदे
  ४) महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८
  ५) प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे

* पेपर –१ मधील महत्त्वाचे कायदे
  १) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
  २) महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम, २०१५ (सेवा हमी कायदा)
  ३) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन व शासकीय कार्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५
  ४) शासनाची विधीविषयक कामकाज चालविण्याची नियमावली, १९८४

* महिला व बालविकास विभागाद्वारे अंमलबजावणी होणारे कायदे
  १) अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम १९५६
  २) हुंडा प्रतिबंध कायदा १९६१
  ३) वैद्यकीय गर्भपात अधिनियम १९७१
  ४) लिंग निदान प्रतिबंधक अधिनियम, गर्भधारणापूर्व व प्रसूतिपूर्व निदान तंत्र अधिनियम, १९९४
  ५) कौटुंबिक हिंसाचार पासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम कायदा २००५
  ६) लैंगिक हिंसा प्रतिबंध – पॉस्को, शक्ती कायदा
  ७) महिला कल्याणासाठीचे कायदे

* सामाजिक सुरक्षा कायदे
  १) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती/विशेष मागास प्रवर्ग व इतर मागास वर्ग यांचेकरिता आरक्षण) अधिनियम, २००१ (महाराष्ट्र लोकसेवा अधिनियम क्र. ८/२००४)

* **महाराष्ट्र राज्य बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) नियम, २०१८**
 १) बालन्याय (मुलांची काळजी व संरक्षण) अधिनियमाचा उद्देश व गरज
 २) बालन्याय अधिनियमातील महत्त्वाची कलमे व तरतुदी, शिक्षेची तरतूद
 ३) बालन्याय अधिनियमाशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
 ४) बालक हक्कांचा जाहीरनामा
 ५) बालकामगार मुक्ती अभियान

* **प्रशासकीय कामकाजाचे नियम व आदेश – पेपर २ मधील महत्त्वाचे कायदे**
 १) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१
 २) महाराष्ट्र नागरी सेवा (शिस्त व अपील) नियम ,१९७९
 ३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९
 ४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (पदग्रहण अवधी, स्वीयेतर सेवा, निलंबन काळातील प्रदाने) नियम, १९८१
 ५) महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१
 ६) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम, १९८१
 ७) महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२
 ८) महाराष्ट्र नागरी सेवा (अंशराशीकरण) नियम, १९८४
 ९) मुंबई नागरी सेवा (प्रवासभत्ता) नियम, १९५९
 १०) विभागीय चौकशी नियम पुस्तिका

(२०) **गृहविज्ञान – पोषक आहार, उपचारशास्त्रीय अन्न**
 १) पोषक आहाराचे मूलघटक
 २) पोषक आहार विषयक जीव–रसायनशास्त्र
 ३) अन्नविषयक सूक्ष्मजीवशास्त्र
 ४) सार्वजनिक पोषक आहार
 ५) उपचारशास्त्रीय पोषक आहार

(२१) **अध्यापन अभियोग्यता**
 १) अध्यापनाचे स्वरूप, उद्दिष्टे, वैशिष्ट्ये, मूलभूत व आवश्यक बाबी
 २) अध्ययनकर्त्याची वैशिष्ट्ये
 ३) अध्यापनावर परिणाम करणारे घटक
 ४) अध्यापनाच्या पद्धती
 ५) अध्यापन साधने
 ६) मूल्यमापन पद्धती

(२२) **क्रीडाविज्ञान आणि शारीरिक शिक्षण**
 १) क्रीडाशास्त्र
 २) शारीरिक शिक्षण
 ३) क्रीडा मानसशास्त्र
 ४) क्रीडा प्रशिक्षण व मार्गदर्शन – प्रशिक्षण संस्था व क्रीडा विद्यापीठे
 ५) क्रीडा व्यवस्थापन – क्रीडा स्पर्धांचे आयोजन , क्रीडा स्पर्धादरम्यान उदभवणारी परिस्थिती

(२३) उच्च शिक्षण पद्धती

१) भारतातील उच्च शिक्षण व संशोधन संस्थांची संरचना
२) औपचारिक व दूरशिक्षण
३) व्यावसायिक /तांत्रिक व सर्वसाधारण शिक्षण
४) मूल्य आधारित शिक्षण

(२४) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

१) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान – अर्थ, फायदे, तोटे व वापर
२) सर्वसाधारण संक्षिप्त रुपे व परिभाषा
३) इंटरनेट व ई मेलचे मूलभूत आधार

(२५) संप्रेषण

१) संप्रेषणाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये, टप्पे
२) संप्रेषणाचे प्रकार
३) अवरोधक आणि परिणामकारक वर्ग संप्रेषण

(२६) संशोधन अभियोग्यता

१) संशोधनाचा अर्थ, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार
२) संशोधनाचे टप्पे
३) संशोधनाच्या पद्धती,संशोधनाचे नीतिशास्त्र
४) शोधनिबंध, लेख, कार्यसत्र, चर्चासत्र, परिषद व परिसंवाद
५) प्रबंध लेखन त्याची वैशिष्ट्ये आणि रूपरेखा

(२७) आधारसामग्री अर्थउकल

१) आधारसामग्रीचे स्रोत, संपादन आणि अर्थउकल
२) संख्यात्मक व गुणात्मक आधारसामग्री
३) आधारसामग्रीचे आलेखीय प्रतिरूपण व प्रतिचित्रण

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी, समाजकल्याण अधिकारी, तालुका क्रीडा अधिकारी

चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्तमागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रह

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास, व्यक्तिमत्व व सामाजीकरण

*** मानवी अभिवृद्धी व मानव विकास –**

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास
२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत
३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन
४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल
५) महिलांचा अभ्यास, कुटुंब कल्याण कार्यक्रम – सद्यःकालीन दृष्टिकोन

*** व्यक्तिमत्व विकास , व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण–**

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन
७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता
८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण
९) विशेष गरजा असलेली बालके –मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम
१०) धोका असलेली बालके – बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी असलेली बालके

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२–१८)

१) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ६ जानेवारी, २००२
२) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, २९ फेब्रुवारी २००४
३) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा,२० जून २००४
४) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, १८ जुलै २०१०
५) निरीक्षक प्रमाणित शाळा व संस्था, सुधार प्रशासन शाखा परीक्षा, ३ ऑक्टोबर २०१०
६) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१२
७) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा , २४ जानेवारी २०१६
८) महिला व बालकल्याण अधिकारी सरळसेवा परीक्षा , २३ डिसेंबर २०१८

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी खालीलपैकी कोणत्या विचारवंताचे लिखाण जगप्रसिद्ध आहे?
१) लोकमान्य टिळक २) महात्मा ज्योतिबा फुले
३) संत तुकाराम ४) स्वामी विवेकानंद

२) व्यक्तिशः मनुष्य जीवनाचा प्रारंभ यापासून होत असतो :

१) फलित रजोरेणूपासून	२) रजः कोष पासून
३) रनारेणूपासून	४) रजोवाहिनीपासून

३) मानवी विकासात खालीलपैकी कोणता घटक जास्त महत्त्वपूर्ण वाटतो?

१) सामाजिक सुरक्षितता	२) सामाजिक क्रांती
३) सामाजिक परिवर्तन	४) सामाजिक नेतृत्व

४) बालकांच्या वाढीसाठी तसेच त्यांच्या योग्य मुलभूत गरजा पूर्ण होण्यासाठी .... हे योग्य ठिकाण असते.

१) शाळा	२) घर
३) संस्था	४) मार्गदर्शन केंद्र

५) बालकाच्या वाढ आणि विकासावर ...... या घटकांचा परिणाम होतो.

१) आनुवंशिकता व वातावरण	२) सामाजिकीकरण
३) मित्रपरिवार	४) जन्मक्रम

६) बालकाच्या मस्तकानुवर्ती विकासात :

अ) प्रथम बालक डोके वर उचलतो व नंतर छाती, शरीरामध्ये उचलण्याचा प्रयत्न करतो.
ब) प्रथम बालक आवाजाच्या दिशेने डोळे वळवत नाही.
क) प्रथम बाहूंवर ताबा येतो व नंतर हातांवर ताबा येतो.
ड) प्रथम झोपविलेल्या स्थितीत कुशीवर वळतो.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (अ)	२) फक्त (अ) आणि (ब)
३) (अ), (ब) आणि (क)	४) (अ), (क) आणि (ड)

७) बालकाचा विकास हा नेहमी ....

१) विशेषाकडून सामान्याकडे होतो.	२) फक्त अंतर्गत होतो.
३) सामान्याकडून विशेषाकडे होतो.	४) फक्त बहिर्गत होतो.

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे?

१) विकास हा पौगंडावस्थेत पूर्ण होतो
२) विकास हा यौवनावस्थेत पूर्ण होतो
३) विकास हा वृद्धावस्थेत पूर्ण होतो
४) विकास हा जीवनाच्या अंतापर्यंत चालू असतो.

२) अ) लहानपणी प्रेम न मिळालेली मुले सामान्यतः मोठेपणी इतरांवर प्रेम करू शकत नाहीत.
ब) व्यक्ती विकासाकरिता मुलांना आईवडिलांच्या प्रेमपूर्ण सहवासाची नितांत आवश्यकता असते.
वरील संदर्भात खालीलपैकी योग्य विधान निवडा –
१) 'अ' विधान चूक असून 'ब' विधान बरोबर आहे.
२) 'अ' विधान अंशतः बरोबर आहे.
३) दोन्ही विधाने बरोबर असून 'अ' अभावी 'ब' संभवते
४) दोन्ही विधाने बरोबर असून 'अ'मुळे 'ब' सुद्धा 'ब' संभवते.

३) राम आणि श्याम यांचे मानसिक वय १० आहे. या विधानाचा असा अन्वयार्थ लावता येईल की, –
१) ते दोघे दहाव्या इयत्तेत आहेत
२) ते दोघे एकाच वयाचे आहेत
३) त्यांच्या मानसिक विकासाचा वेग समान आहे
४) त्या दोघांच्या मानसिक विकासाची आजची पातळी समान आहे

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१) 'स्व'च्या विकासाची चर्चा करताना ''लुकींग ग्लास सेल्फ''चा सिद्धांत कोणी मांडला ?
१) सिग्मंड फ्रॉईड
२) सी. एच. कुले
३) एरिक्सन
४) इरावती कर्वे

२) .... च्या मनोविश्लेषणात्मक सिद्धांताचे योगदान व्यक्ती सहयोग कार्यात फार महत्त्वाचे आहे.
१) मेरी रिचमंड
२) सिगमंड फ्राईड
३) हॅवलॉक इलिस
४) जी. स्टेनली हॉल

३) व्यक्तिमत्त्व विकासात खालीलपैकी प्रथमतः कशाचा विचार होणे आवश्यक आहे ?
१) खाद्यपदार्थाविषयी जाणीव
२) शारीरिक व्यायामाविषयी जाणीव
३) 'स्वत्व' या विषयी जाणीव
४) सामान्य ज्ञानाविषयी जाणीव

४) स्वभाव व परिस्थिती या दोहोंच्या आंतरक्रियेतून .... घडत असते.
१) जीवनशैली
२) व्यक्तिमत्त्व
३) प्रगल्भता
४) सामाजीकरण

५) व्यक्तिमत्त्वाच्या सुप्त व अबोध मनात दडलेल्या या प्रवृत्तीचा दडपल्या गेलेल्या इच्छावासनांचा शोध घेण्यासाठी .... या मूल्यमापन पद्धतीचा उपयोग करतात.
१) प्रक्षेपण
२) पडताळासूची
३) प्रासंगिक नोंदी
४) पदनिश्चयन श्रेणी

६) चक्री–दुर्मनस्क व्यक्तीमत्त्व म्हणजे –
१) चित्तवृत्ती सतत बदलत असणे
२) सतत आनंदी असणे
३) सतत चिडलेले असणे
४) वरील सर्व

७) दोन व्यक्तिमत्त्वातील भिन्नता प्रामुख्याने कोणत्या कसोटीच्या आधारावर विचारात घेतली जाते?
१) व्यक्तीमध्ये असलेली आनुवंशिकता
२) व्यक्तीमध्ये असलेली गुणवैशिष्ट्ये
३) व्यक्तीभोवती असलेले पर्यावरण
४) व्यक्तीजवळ असलेले शरीरसौष्ठव

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१) .... ही व्यक्तीचे व्यक्तिमत्त्व घडविण्याची महत्त्वाची प्रक्रिया आहे.
१) सामाजिक नियंत्रण
२) सामाजीकरण
३) मानवीसंपर्क
४) भाषा

२) व्यक्ती व समाज यांच्यातील नाते खालीलपैकी कोणत्या स्वरूपाचे असते ?
१) व्यक्ती आद्य व श्रेष्ठ
२) समाज आद्य व श्रेष्ठ
३) सहअस्तित्व व परस्परावलंबन
४) करारस्वरूप

३) मानवी जीवनातील व्यक्तिमत्त्वाचे मूल्यमापन करण्यासाठी प्रामुख्याने कशाचा आधार घेतला जातो?
१) समाजाची विशिष्ट व्यवस्था
२) व्यक्तिमत्त्वाचा घाट
३) व्यक्तीचे समाजरचनेतील स्थान
४) व्यक्तीचे वय

४) लहान मुले आई वडिलांना/पालकांना मान देतात. कारण पालक त्यांना अशा तऱ्हेने वागवतात –
अ) क्रूरता
ब) काळजीपूर्वक
क) सहनशीलतेने
ड) सत्तेने

पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ आणि ब बरोबर आहे
२) फक्त अ आणि ड बरोबर आहे
३) फक्त ब आणि क बरोबर आहे
४) फक्त क आणि ड बरोबर आहे

५) लहान मुलाचे मन हे कोवळ्या हिरव्या फांदीसारखे असते. त्याला कोणत्याही दिशेने काळजीपूर्वक पाहिजे तसा आकार देता येतो. वरील विधान खरे आहे, (मुलाच्या योग्य सामाजीकरणाच्या क्रियेसाठी) कारण, मूल हे –
१) असहाय्य असते
२) परावलंबी असते
३) संस्कारक्षम असते
४) कल्पनांनी युक्त असते.

६) मानसिक दृष्टीने कमकुवत मूल मानसिक, सामाजिक व भावनात्मक विकासात जलद व बळकट प्रगती/सुधारणा दर्शविते, जर पालकांनी स्वीकार व सहभाग योग्य वेळी दिला तर – वरील विधान ....
१) खरे आहे
२) खोटे आहे
३) अंशतः खरे आहे
४) वरीलपैकी काहीच खरे नाही

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१) भारतात आदिवासी लोकांच्या सामाजिक अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या दृष्टीने खालीलपैकी कोणता दृष्टिकोन जास्त परिणामकारक ठरला?
१) विलगीकरणाचा दृष्टिकोन
२) एकरूपतेचा दृष्टिकोन
३) एकात्मतेचा दृष्टिकोन
४) संस्कृतीकरणाचा दृष्टिकोन

२) व्यक्तिमत्त्व विकासात खालीलपैकी कोणता पर्याय अधिक प्रभावी ठरतो?
१) व्यक्तीने व्यक्तिगत पातळीवर कार्य करणे
२) व्यक्तीने पालकांबरोबर राहून कार्य करणे
३) व्यक्तीने पुढाऱ्यांबरोबर राहून कार्य करणे
४) व्यक्तीने समूहात राहून कार्य करणे

३) मानवी अभिव्यक्ती व सामाजिक अभिव्यक्ती यातील महत्त्वाचा दुवा म्हणजे –
१) वैयक्तिक संस्कार
२) वैयक्तिक विचार
३) सामाजिक संस्कार
४) सामाजिक विचार

४) 'व्यक्तिमत्त्वाची परिपक्वता' प्रामुख्याने कोणत्या बाबींवर अवलंबून आहे?
१) सामाजिक दर्जा उच्च प्रतीचा असणे
२) आर्थिक दर्जा उच्च प्रतीचा असणे
३) भावनिक स्थैर्य व स्वत्व स्वीकार
४) सर्वसंग परित्याग

९) विशेष गरजा असलेली बालके – मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम

१) उद्दिष्टप्रेरित वर्तनामध्ये अडथळा आल्यास काय घडते?
१) विस्मरण
२) वैफल्य
३) भांडण
४) निरोधन

२) प्रगल्भ आणि समतोल व्यक्तिमत्त्व निर्मितीसाठी पालक–बालक संबंध कसा असावा लागतो?
१) अस्वीकारात्मक
२) अतिरक्षणात्मक
३) विसंगत शिस्तपूर्ण
४) सौहार्दपूर्ण

१०) धोका असलेली बालके – बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी बालके

१) व्यक्तीची शालेय जीवनातील प्रगती प्रामुख्याने कोणत्या बाबीवर अवलंबून आहे?
१) कुटुंबाचा उच्च सामाजिक दर्जा
२) कुटुंबाचा उच्च आर्थिक दर्जा
३) व्यक्तीचा बुद्धिगुणांक
४) व्यक्तीच्या अभ्यासाविषयी सवयी

समाजकल्याण अधिकारी परीक्षा (१९९७-२०१३)

१) समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, २ फेब्रुवारी १९९७
२) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २००६
३) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ जून २००९
४) गृहप्रमुख, शासकीय मागासवर्गीय वसतिगृह सरळ सेवा भरती परीक्षा, ७ ऑक्टोबर २०१०
५) समाजकल्याण अधिकारी सरळ सेवा भरती परीक्षा, २० जानेवारी २०१३
६) विशेष जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी व तत्सम पद, ९ जून २०१३

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१) गर्भधारणेपासून जन्मापर्यंत असलेली अवस्था अंदाजे .... दिवसाची असते.
१) २०० ते २२५ २) २७० ते २८० ३) ३०० ते ३१० ४) २२५ ते २४०

२) खालीलपैकी कोणत्या वयोमर्यादेत पक्वता येते?
१) ११ ते १५ वर्षे २) १६ ते २० वर्षे ३) २१ ते २५ वर्षे ४) २६ ते ३० वर्षे

३) मध्यम वयाचा काळ कोणता असतो ?
१) ३० ते ५५ वर्षे २) ४० ते ६५ वर्षे ३) २५ ते ४५ वर्षे ४) ३५ ते ५५ वर्षे

४) भाषेचे प्रत्यक्ष कार्य, संबोध निर्मिती, शाब्दिक व प्रतीकात्मक संकल्पनांचा विकास आणि तार्किक विचारांना सुरुवात हे विकासाचे टप्पे .... यांनी मांडलेले आहेत.
१) जीन पियाजे २) जेरॉम ब्रूनर ३) कोहलबर्ग ४) गिलफोर्ड

५) मानवी विकासाची सुरुवात इथून होते.
१) अवयवांचे विभेदन २) गर्भधारणा ३) दोन आठवड्यानंतर ४) चार आठवड्यानंतर

६) आनुवंशिक गुणधर्म हे .... वेळी एकदाच व कायमचे निश्चित होतात.
१) जन्माचे वेळी २) जन्मानंतर ३) गर्भधारणेच्या वेळी ४) गर्भधारणेनंतर

७) रिकामी जागा योग्य पर्यायाने भरा. आईवडिलांकडून संक्रमित होणारे वंशाणु पुढच्या पिढीतील बालकाची शारीरिक व मानसिक .... निश्चित करतात.
१) स्थिती २) विकास ३) गुणधर्म ४) प्रगती

८) रिकामी जागा सुयोग्य पर्यायाने भरा.
अर्भकावस्थेचे कार्य म्हणजे अर्भकाने .... विषयी मूलभूत ज्ञान विकसित करणे होय.
१) विश्वास २) जन्म ३) पंचेंद्रिये ४) विकास

This is The End of the Free Sample
To Enrol for the Course Click on
https://www.studycircleonline.com/courses/woman-and-child-development-course-/47
https://www.studycircleonline.com/courses/taluka-sports-officer-course/46
https://www.studycircleonline.com/courses/asst-section-officer-departmental-exam-/45

९) खाली विधाने दिलेली आहेत –

अ) 'वाढ' ही संख्यात्मक बदलाची निदर्शक आहे.

ब) 'वाढ' सहजगत्या मोजता येते.

क) 'वाढ' दिसून येत नाही.

ड) 'वाढ' हे विकासाचेच एक अंग आहे.

– योग्य पर्याय निवडा.

१) (अ) हे बरोबर आहे

२) (अ) व (क) हे बरोबर

३) (अ), (ब) व (ड) हे बरोबर

४) वरील सर्व विधाने बरोबर

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१) शारीरिक रचना व गुन्हेगारी यांचा फार जवळचा संबंध असतो व विविध प्रकारच्या गुन्हेगारांची विशिष्ट प्रकारची शारीरिक वैशिष्ट्ये असतात असे प्रतिपादन करणारा शास्त्रज्ञ कोण?

१) जेरेमी बेंथेम

२) ॲडॉल्फ क्युटलेट

३) क्लिफॉर्ड शॉ

४) लोम्ब्रोसो

२) व्यक्तीच्या विकासाचे तत्त्व हे ...... आहे.

१) विकासाचा विशिष्ट क्रम व दिशा

२) आकारमानातील बदल

३) प्रमाणातील बदल

४) रचनात्मक वाढ व विकास

३) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे काही घटक खाली दिले आहेत.

अ) अनुवंशिकता

ब) अंतस्त्रावी ग्रंथीचे स्त्राव

क) सामाजिक घटक

ड) कौटुंबिक घटक

– ह्यावरुन योग्य पर्याय निवडा.

१) अ आणि ब बरोबर

२) क आणि ड बरोबर

३) अ, क आणि ड बरोबर

४) सर्व बरोबर

३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन

१) व्यक्तिभेदाच्या प्रकारांपैकी कोणता प्रकार सहजगत्या दृष्टीस पडतो ?

१) मानसशास्त्रीय भेद

२) शारीरिक भेद

३) भावनिक भेद

४) सांस्कृतिक भेद

२) एच. स्पेन्सर यांचा 'ग्रेटर हॅपीनेस' संकल्पनेनुसार ....

१) व्यक्तीची इच्छा नेहमी जास्त सुख मिळविण्याची असते.

२) व्यक्तीची इच्छा नेहमी जास्त फायदा मिळविण्याची असते.

३) व्यक्तीची इच्छा नेहमी जास्त जबाबदारी घेण्याची असते.

४) व्यक्तीची इच्छा नेहमी जबाबदारीतून मुक्त होण्याची असते.

४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल

१) मुलांच्या सुप्त शक्तींचा विकास करून त्यांचे व्यक्तिमत्त्व सर्वांगाने विकसित करणारी .... ही अनौपचारिक संस्था आहे.

१) कुटुंब संस्था

२) धर्म संस्था

३) स्वयंसेवी संस्था

४) शाळा शिक्षण संस्था

२) माणसाचे व्यक्तिमत्त्व घडविण्याचे व त्याचे समाजीकरण करण्याची महत्त्वाची जबाबदारी कोणावर असते?
१) प्रवास २) पुस्तके ३) व्यक्तिसंबंध ४) कुटुंब

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१) वात, पित्त व कफ या धातुतत्त्वावर व भारतीय तत्त्वज्ञानावर आधारित व्यक्तिमत्त्वाचे किती प्रकारात वर्गीकरण करता येते?
१) ६ २) ९ ३) ३ ४) ४

२) व्यक्तिमत्त्वाचे अंतर्मुखी आणि बहिर्मुखी हे दोन प्रकार आहेत, असे ...... या मानसशास्त्रज्ञाने सांगितले.
१) क्रेश्मर २) जंग ३) शेल्डन ४) गॅलन

३) व्यक्तिमत्वाच्या विकासासाठी जन्मक्रमाचा सिद्धांत ह्या शास्त्रज्ञांनी मांडला.
१) ॲडलर २) आयजेक ३) आल्पोंट ४) कॅटेल

४) व्यक्ती विकासाचा मनोविश्लेषण सिद्धांत खालीलपैकी कोणी मांडला ?
१) क्रेइमर २) शेल्डन ३) सिगमंड फ्रॉईड ४) वरीलपैकी कोणीही

५) व्यक्तिगत विकासातील, आठ पेचप्रसंग युक्त मनोसामाजिक सिद्धांत खालीलपैकी कोणी मांडला ?
१) सिगमड फ्रॉईड २) एरिक एरिकसन ३) जीन पीजे ४) कोहलबर्ग

६) व्यक्तिमत्वाच्या संबंधात खालील व्यक्तिंनी या घटकांना प्रमुख स्थान दिलेले आहे.

अ) फोरन हॉर्नी	१) चिंता
ब) एरिक फ्रॉर्म	२) जैव घटक
क) फ्रॉईड	३) सामाजिक घटक
ड) ॲडलर	४) सांस्कृतिक घटक

– योग्य तो पर्याय निवडा.
१) अ–२, ब–४, क–३, ड–१ २) अ–१, ब–४, क–२, ड–३
३) अ–३, ब–४, क–२, ड–४ ४) अ–३, ब–४, क–१, ड–२

७) स्वतःला ओळखण्याकरिता, स्वतःत सुधारणा घडविण्यासाठी व स्वतःचे व्यक्तिमत्त्व विकसित करण्यासाठी व्यक्तीने समाजाकडे पाहावे. सी. एच. कुलेच्या या सिद्धांताचे नाव काय ?
१) सोशल फॅक्टर सिद्धांत २) लुकिंग ग्लास सेल्फ सिद्धांत
३) कोड ऑफ एथिक्स ४) बिहेविअर सिद्धांत

८) सी. एच. कुले यांनी व्यक्ती व समाज यांच्या संबंधाबाबतीत कोणता सिद्धांत मांडला आहे ?
१) सकारात्मक सिद्धांत २) फेस टू फेस
३) लुकिंग ग्लास सेल्फ थिअरी ४) सोशल फॅक्टर थिअरी

९) रँक यांच्या मते व्यक्तिमत्त्व विकास म्हणजे काय ?
१) व्यक्ती विकास प्रक्रिया
२) व्यक्तीचा सामाजिक व आर्थिक विकास
३) व्यक्तीचा शारीरिक विकास
४) स्वजागृती व स्वजाणीवेची प्रक्रिया

१०) फ्रॉईडच्या मते व्यक्तिमत्त्वाचे खालीलपैकी तीन घटक कोणते ?
१) मेंदू, शरीर, मन
२) शरीर, वातावरण, कुटुंब
३) शाळा, कुटुंब, मित्र
४) इदम्, अहम्, पराहम्

११) मनोविश्लेषणवादी कार्ल युंग याने वर्तनावर आधारीत व्यक्तिमत्त्वाचे खालीलप्रमाणे कोणते प्रकार सांगितले आहेत?
१) मेदोदेहिता, स्नायुप्रधान देहिता, अस्थिप्रधान देहिता
२) अंतर्मुख, बहिर्मुख
३) हट्टी, परावलंबी
४) भित्री, चिडखोर

१२) ब्रॉन फ्रेन यांच्या मते, व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम करणाऱ्या पर्यावरणाच्या स्तरामध्ये, खालीलपैकी कशाचा अंतर्भाव नाही ?
१) सुक्ष्मयंत्रणा
२) मध्यमयंत्रणा
३) बाह्ययंत्रणा
४) आनुवंशिक यंत्रणा

१३) एकसंध व्यक्तिमत्त्वाची जडण-घडण म्हणजे .... होय.
१) समायोजन
२) अनेक गुणतत्त्वांची गुंफण
३) चारित्र्य
४) स्वभाव

१४) खालीलपैकी प्रामुख्याने माणसाचे व्यक्तिमत्त्व कोण घडवितो?
१) सवयी
२) परिवेश
३) वर्तन
४) स्वभाव

१५) मानवी व्यक्तिमत्त्व म्हणजे –
१) केवळ दृश्य शारीरिक गुणधर्म होय
२) प्रभावी संभाषण कला होय
३) व्यक्तिमत्त्व गुणांचा अर्थपूर्ण समुच्चय होय
४) सुंदर शरीरयष्टी आणि देखणेपण होय

१६) व्यक्तिमत्त्वात व्यक्तीचे ...... याचा अंतर्भाव असतो.
१) सामाजिक संबंध
२) नातेसंबंध
३) धर्म व जात
४) विचार-भावना

१७) व्यक्तिमत्वात पुढील गोष्टींचा अंतर्भाव होतो.
अ) शारीरिक गुणधर्म
ब) अभिवृत्ती, अभिरुची
क) सवयी
ड) प्रेरणा व अभिक्षमता
योग्य पर्याय निवडा.
१) अ व बरोबर
२) अ व ड बरोबर
३) अ, ब व ड बरोबर
४) सर्व बरोबर

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१) ओरल, ॲनल, लॅटन्सी, फॅलिक व जेनिटल ही विकासाच्या अवस्थांची नावे देणारा शास्त्रज्ञ कोण ?
१) थॉर्नडाईक
२) पेज
३) फ्रॉईड
४) ॲडलर

२) ऑटो रँक यांचा व्यक्तिमत्त्वाचा सिद्धांत कोणता ?
१) विकास
२) जागृती
३) जाणीव
४) स्व

३) रिकामी जागा सुयोग्य शब्दाने भरा.
'स्व' हा जीवनाचा गाभा असून व्यक्ती नेहमी 'स्व' ला .... ठेवण्याचा प्रयत्न करते.
१) मनात २) जागृत ३) विकसित ४) केंद्रस्थानी

४) व्यक्ती समाजात कसे जीवन जगेल याची निश्चिती कोण करते?
१) मित्र २) कुटुंब २) संस्था ४) वरीलपैकी कोणीही नाही

५) सिगमंड फ्रॉईड यांनी मांडलेल्या व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या अवस्था कोणत्या ?
१) वेदन–कारक अवस्था–पूर्व संकल्पना काळ–भरीव कार्यान्वयन काळ
२) पूर्व नैतिक स्तर–नैतिक विकास–मान्यता व मदत–सामाजिक दायित्व
३) मुखावस्था–उत्सर्जन अवस्था–लैंगिक अवस्था सुप्तकाळ – पुनरुत्पादक काळ
४) अनुकरण – सामाजिक अनुसरण – आज्ञाधारकता

६) व्यक्तिमत्त्व विकासाकरिता फ्रॉईड यांनी कोणत्या अवस्था सांगितल्या आहेत ?
१) बाह्य, कुमार, प्रौढ व वृद्धावस्था
२) मौखिक, उत्सर्जन, लैंगिक व सुप्तकाळ पुनरुत्पादकावस्था
३) गर्भ, पौगंड, सुप्त व वृद्धावस्था
४) वर नमूद (२) व (३) बरोबर आहे.

७) फ्रॉईडच्या मते ''स्व'' चे कार्य हे असते....
१) आदर्श व्यक्तिमत्व विकसित करणे
२) वासनाप्रेरित नैतिक मूल्य जपणे
३) वासनाप्रेरित गरजा व वास्तवता ह्यांच्यामध्ये तडजोड घडवून आणणे
४) स्वत:च्या मूलभूत जैव गरजा पूर्ण करणे

८) मानवी विकासातील बाल्यावस्थेमध्ये मुलांच्या सामाजीकरण प्रक्रियेवर खालील घटकांचा सर्वाधिक प्रभाव घडत असतो.
१) कुटुंबातील व्यक्तींचा २) समवयस्क मित्रांचा
३) संस्कृतीचा ४) शाळा व शिक्षकांचा

९) मानवी व्यक्तिमत्त्व मापनाच्या कोणत्या पद्धती होय ?
१) संस्कृती व समाज पद्धती २) कुटुंब, शेजार व शाळा पद्धती
३) मुलाखत, पदनिश्चय व प्रश्नावली पद्धती ४) शरीरयष्टी व अंतःस्त्राव ग्रंथी पद्धती

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१) ऑलपोर्टच्या नवीन सुधारित व्याख्येनुसार व्यक्तीचे वैशिष्ट्यपूर्ण वर्तन व विचार निर्धारित करणारे, तिच्या अंतर्गत असणारे ...... संस्थांचे गतिशील संघटन म्हणजे व्यक्तिमत्त्व होय.
१) मानसिक २) बौद्धिक ३) शारीरिक ४) मानसजैविक

२) रिकामी जागा योग्य पर्यायाने भरा. व्यक्ती मोठेपणी किती यशस्वीपणे .... करेल ते लहान वयात प्रस्थापित होणारे वर्तनप्रकार, सवयी व अभिवृत्ती इत्यादींवरून ठरविले जाते.

१) कार्य २) समायोजन ३) नियोजन ४) प्रगती

३) ज्या प्रक्रियेद्वारा व्यक्ती–व्यक्तीमध्ये व्यक्ती व समूह किंवा व्यक्तित्व सांस्कृतिक घटक यात परस्परांना समाधानकारक असे संबंध प्रस्थापित केले जातात या प्रक्रियेला .... असे म्हणतात.

१) आधुनिकीकरण २) सामाजिक समायोजन ३) समाज परिवर्तन ४) सामाजिक विकास

४) भाषा हे .... प्रभावी साधन आहे.

१) लिखित साहित्याचे २) संवाद साधण्याचे ३) आत्मप्रकटीकरणाचे ४) व्यक्तिमत्त्व विकासाचे

५) गीताने शिक्षण खात्यातील लेखनिकाची नोकरी बदलून बँकेमध्ये लेखनिकाची नोकरी स्वीकारली, हे .... गतिमानतेचे उदाहरण आहे.

१) उर्ध्वगामी २) अधोगामी ३) समांतर ४) चक्राकार

६) व्यक्ती सहाय्य कार्य मानव व त्याच्या सभोवतालचे वातावरण यांच्यात काय साधते ?

१) संबंध २) सामंजस्य ३) दुवा ४) समतोल

९) विशेष गरजा असलेली बालके –मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम

१) मानसशास्त्र हे व्यक्तीचे वर्तन समजून घेते, तर समाजकार्य हे –
(खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा.)

१) व्यक्तीला मदत करते २) वागणूक अभ्यासते
३) मानवी वर्तमानाच्या मनो–सामाजिक बाजूच्या संदर्भात काम करते ४) सल्ला देते

२) पुढील अवस्थांपैकी कोणती अवस्था विकृत व्यक्तिमत्त्वाची आहे ?

१) वार्धक्यजन्य मनोदुर्बलता २) विषण्णमनस्कता
३) मद्यातिरेक जन्म विकृती ४) अपस्मारातील मनोविकृती

३) विषण्णमनस्कतेच्या आहारी गेलेल्या व्यक्तीची प्रमुख लक्षणे अशी असतात –

१) संशयी २) एकांतप्रिय व संवेदनाशून्य
३) निराशावादी ४) अकारण भीती

४) मानवाच्या व्यक्तिमत्वाला थोडीशी हानी न पोहोचणे, मानवाच्या व्यक्तिमत्वाच्या श्रेष्ठतेचा सातत्याने, जागरुकतेने, परिश्रमपूर्वक आदर करणे, विपत्तीतील व्यक्तिशी सहज स्वतंत्र सामाजिक संबंध प्रस्तावित करणे....

१) या बाबी समाज कार्यकर्त्याला एक चांगला व यशस्वी समाजकार्यकर्ता बनवतात
२) या बाबी समाज कार्यकर्त्यांमधील विशेष खुबी आहेत
३) या बाबी समाजकार्य प्रशिक्षणाचे प्रमुख भाग आहेत
४) वरील सर्व विधाने बरोबर आहेत

५) स्थिर भ्रम विकृती (पॅरानोअिया) ही कोणत्या प्रकारची विकृती आहे ?

१) ऐंद्रिय | २) कार्यिक
३) वार्धक्यजन्य मनोदुर्बलता | ४) शारीरिक

६) अपसामान्य वर्तन म्हणजे काय ?

१) सतत खोटे बोलणे
२) व्यक्ती प्रौढ झाली तरी बालिश, आततायी, परावलंबी असणे
३) समाजाला त्रास देणारे वर्तन
४) तडजोड वा माघार न घेणारे वर्तन

७) मानसिक आरोग्य बिघडल्यास ताण कमी करण्याचे प्रत्यक्ष मार्ग कोणते ?

१) दमन व भाव विस्थापन | २) निराकरण, तडजोड व माघार
३) उदात्तीकरण व प्रतिपूरण | ४) स्वप्न व दिवास्वप्न

८) मानसिक विकृतीच्या उपचार पद्धतींपैकी आंतरव्यक्ती उपचार पद्धतीत खालीलपैकी कोणत्या उपचार पद्धतीचा समावेश होतो ?

१) कुटुंब उपचार पद्धती | २) क्लाएंट सेंटर्ड थेरपी
३) गेस्टाल्ट | ४) क्रायसिस थेरपी

९) व्यक्तिमत्त्वाच्या सुप्त व अबोधमनात दडलेल्या या प्रवृत्तींचा, दडपल्या गेलेल्या इच्छा वासनांचा शोध घेण्यासाठी कोणत्या मूल्यमापन पद्धतीचा उपयोग करतात ?

१) पडताळासूची | २) प्रासंगिक नोंदी
३) पदनिश्चयन श्रेणी | ४) प्रक्षेपण पद्धती

१०) धोका असलेली बालके – बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी बालके

१) सहउद्बोधनाची कल्पना ...... यांनी मांडली.

१) वॉरन विव्हर | २) प्रो. शॅनॉन | ३) फिलिप लेविस | ४) थिओडोर एम. न्यूकोम

२) व्यक्ती ज्या कारकांमुळे कृती करण्यास प्रवृत्त होते त्यास .... असे म्हणतात.

१) प्रयत्न | २) प्रेरक | ३) सवय | ४) वृत्ती

३) रिकामी जागा योग्य पर्यायाने भरा.

जेव्हा व्यक्ती सामाजिक संस्थांच्या नियंत्रणाचा विरोध करते आणि लोकनीती, चालीरीती, परंपरा यांची अवहेलना करते तेव्हा .... विसंघटन घडून येते.

१) सामाजिक | २) सामुदायिक | ३) वैयक्तिक | ४) कौटुंबिक

सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी परीक्षा (२००१–१५)

१) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा डिसेंबर, २००१
२) सहायक प्रकल्प अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जानेवारी २०१०
३) सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी/ सहायक प्रकल्प अधिकारी परीक्षा ३ ऑक्टोबर २०१५

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१) 'नवीन प्रवृत्ती, नवीन वर्तन प्रकार, नवीन दृष्टिकोन या अवस्थेत निर्माण होतात, याचे मूळ कारण म्हणजे प्रजनन क्षमता होय', हे वर्णन अभिवृद्धीच्या कोणत्या अवस्थेसंबंधी आहे ?
१) बालपणातील उतारावस्था   २) कौमार्यावस्था
३) पूर्व प्रौढावस्था   ४) वृद्धापकाळ

२) मानवी शरीराची, ... सुस्थित म्हणजेच रोगमुक्त अवस्था म्हणजे आरोग्य होय.
१) व्यक्तीची व समुदायाची   २) समाजाची व पर्यावरणाची
३) मनाची व समाजाची   ४) मनाची व समूहाची

३) व्यक्तीच्या ...... बदलांना विकास म्हणता येईल.
१) शारीरिक आकारमानातील   २) कारक
३) गुणात्मक   ४) संख्यात्मक

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१) मॉस्लोच्या गरजश्रेणी सिद्धांतामध्ये दिलेल्या गरजाच्या उतरंडीमध्ये एकूण ...... गरजांच्या समावेश होतो.
१) चार   २) पाच   ३) सहा   ४) सात

२) डॉ. सिग्मंड फ्रॉईडच्या मतानुसार खालीलपैकी कोणता एक मनाचा स्तर आहे ?
१) बोध   २) अहम   ३) विवेक   ४) स्मृती

३) माणसाच्या बाबतीत ...... हे शक्तिवर्धकासारखे आहे.
१) रडणे   २) पाणी   ३) हास्य   ४) बोलणे

३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन

१) मानवशास्त्रज्ञांनी आर्थिक क्रियांतील बदलांबाबत ...... दृष्टिकोन मांडला आहे.
१) विकासवादी   २) समाजवादी
३) साम्यवादी   ४) आर्थिक वर्गीकरणवादी

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१) व्यक्तिमत्व विकासाच्या मनोविश्लेषण सिद्धांताचे जनक कोणास म्हटले जाते ?

१) ॲडलर
२) सिगमंड फ्रॉईड
३) कॅटेल
४) आयझेंक

२) व्यक्तिमत्त्वाचा अहम भाग म्हणजे ....

१) सुख तत्त्व
२) कामशक्ती तत्त्व
३) वास्तवता तत्त्व
४) सदसद्‌विवेक तत्त्व

३) डॉ. सिग्मंड फ्रॉईडच्या मते, व्यक्तिमत्त्वाच्या कोणत्या भागामुळे व्यक्तीला स्वतःच्या सत्कृत्यांबद्दल अभिमान वाटतो?

१) अहम
२) परमाहम
३) सद्‌सदविवेक
४) इदम

४) व्यक्तिमत्त्व म्हणजे ....

१) व्यक्तीमधील चारित्र्य व स्वभावाचे वैशिष्ट्यपूर्ण अनुभवा.
२) व्यक्तीमधील मनो–शारीरिक वैशिष्ट्यपूर्ण रचनात्मक गतिशीलता.
३) व्यक्तीमधील शारीरिक ठेवण व इतरांना प्रभावित करण्याची कला.
४) व्यक्तीमधील मनोभौतिक संरचनांचे गतिशील संघटन.

५) व्यक्तिमत्त्वाविषयीचा गुणविशेष दृष्टिकोन म्हणजे ....

१) विचार जोपासायची, मनाची विश्लेषणात्मक पद्धत.
२) विचार करण्याची, भावना अनुभवण्याची व वर्तन करण्याची टिकाऊ पद्धत.
३) विचार, दृष्टिकोन व भाव–भावनांची टिकाऊ पद्धत.
४) विचार करण्याची, जुळवून घेण्याची व दर्शनीय टिकाऊ पद्धत.

६) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय हे खालीलपैकी कोणत्या बाबीतून स्पष्ट होते?

१) समायोजन निर्धारित करणाऱ्या मनो–शारीरिक पद्धतींचे गतीशील संघटन
२) इतरांवर पडणारी छाप
३) चारित्र्य व बुद्धिमत्ता
४) शरीरसौष्ठव

७) पुढीलपैकी **चुकीचे** विधान ओळखा.

अ) व्यक्तिमत्त्व स्थिर असते.
ब) व्यक्तिमत्त्व बदलू शकत नाही.
क) व्यक्तिमत्त्वावर राजकीय परिस्थितीचाही प्रभाव असतो.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त क
२) अ, ब, क
३) अ आणि क
४) अ आणि ब

८) व्यक्तिमत्त्व विकासात 'मन' संकल्पनेला महत्त्व आहे आणि कार्ल युंगने मनाचे भाग सांगितले आहेत :

अ) चेतन मन | ब) अचेतन मन

क) अवचेतन | ड) नवचेतन

पर्यायी उत्तरे :

१) अ आणि ब | २) ब आणि क

३) अ, ब आणि क | ४) सर्व अ, ब, क आणि ड

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१) खालीलपैकी कोणता घटक व्यक्तिमत्वाच्या जडणघडणीत महत्त्वाची भूमिका पार पाडतो ?

१) भौगोलिक परिस्थिती | २) आनुवंशिकता व पर्यावरण

३) सांस्कृतिक घटक | ४) सकस आहार

२) पुढीलपैकी काहीही चूक नसणारे विधान ओळखा.

अ) व्यक्तीचे वर्तन सामान्यत: तिच्या गुणवैशिष्ट्यांनुसार घडते, ज्या वरून व्यक्तीचा व्यक्तिमत्त्वाचा प्रकार ठरतो.

ब) व्यक्तीची गुणवैशिष्ट्ये व्यक्तीच्या समाजीकरण निर्माण होतात. त्यांना आनुवंशिकतेचा पाया असतो.

क) घरात व शाळेत मिळणारे प्रशिक्षण, व्यक्तीचे आदर्श, व्यक्तीला प्रभावित करणारे इतर, यातून व्यक्तीची वर्तन वैशिष्ट्ये निर्माण होतात. मात्र वर्तनास मिळणारी समाजमान्यता, वर्तनातून होणारी गरजांची पूर्तता हे वर्तन वैशिष्ट्ये निर्माण करणारे घटक नसतात.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ | २) अ आणि क | ३) फक्त क | ४) अ आणि ब

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१) व्यक्तिमत्त्व हे व्यक्तीच्या वास्तव किंवा उपजत वर्तनाचे प्रारूप असून त्याचे निर्धारण अनुवांशिकता आणि पर्यावरणामुळे होते असे खालीलपैकी कोणी मांडले?

१) सिग्मंड फ्रॉईड | २) ऑलपोर्ट

३) एन्.जे. आयझेंक | ४) जॉर्ज केली

२) मनुष्याच्या व्यक्तिमत्त्वावर कोणत्या गोष्टीमुळे जास्त तणाव निर्माण होतो ?

१) पारंपरिक जीवन | २) आधुनिक जीवन

३) गरिबीतील जीवन | ४) श्रीमंत जीवन

शालेय शिक्षण व क्रीडा अधिकारी/अधीक्षक परीक्षा (२०००-१७)

१) तालुका क्रीडा अधिकारी परीक्षा, ६ ऑगस्ट २०००
२) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २००२
३) शिक्षण अधिकारी १८ जानेवारी, २००४
४) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ८ फेब्रुवारी २००९
५) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, १७ जुलै २०११
६) शालेय अधीक्षक, सामान्य प्रशासन चाळणी परीक्षा, १३ ऑक्टोबर २०१३
७) जिल्हा उपशिक्षण अधिकारी चाळणी परीक्षा, ३१ मार्च २०१४
८) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७
९) उपशिक्षण अधिकारी व तत्सम पदे चाळणी परीक्षा, १३ ऑगस्ट २०१७

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१) खालीलपैकी कोणत्या वयोमर्यादित पक्वता येते?
१) ११ ते १५ वर्षे २) १६ ते २० वर्षे
३) २१ ते २५ वर्षे ४) २६ ते ३० वर्षे

२) राम आणि श्याम यांचे मानसिक वय १० आहे. या विधानाचा असा अन्वयार्थ लावता येईल की -
१) ते दोघे दहाव्या इयत्तेत आहेत
२) ते दोघे एकाच वयाचे आहेत
३) त्यांच्या मानसिक विकासाचा वेग समान आहे
४) त्या दोघांच्या मानसिक विकासाची आजची पातळी समान आहे

४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल

१) मुलांच्या सुप्त शक्तींचा विकास करून त्यांचे व्यक्तिमत्त्व सर्वांगाने विकसित करणारी .... ही अनौपचारिक संस्था आहे.
१) कुटुंब संस्था २) धर्म संस्था
३) स्वयंसेवी संस्था ४) शाळा शिक्षण संस्था

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१) एकसंध व्यक्तिमत्त्वाची जडण-घडण म्हणजे .... होय.
१) समायोजन २) अनेक गुणतत्त्वांची गुंफण
३) चारित्र्य ४) स्वभाव

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१) ज्या प्रक्रियेद्वारा व्यक्ती–व्यक्तीमध्ये व्यक्ती व समूह किंवा व्यक्तित्व सांस्कृतिक घटक यात परस्परांना समाधानकारक असे संबंध प्रस्थापित केले जातात या प्रक्रियेला .... असे म्हणतात.

१) आधुनिकीकरण २) सामाजिक समायोजन
३) समाज परिवर्तन ४) सामाजिक विकास

२) गीताने शिक्षण खात्यातील लेखनिकाची नोकरी बदलून बँकेमध्ये लेखनिकाची नोकरी स्वीकारली, हे .... गतिमानतेचे उदाहरण आहे.

१) उर्ध्वगामी २) अधोगामी ३) समांतर ४) चक्राकार

उत्तरे : महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी, समाजकल्याण अधिकारी, तालुका क्रीडा अधिकारी

चाळणी परीक्षेसाठी उपयुक्तमागील परीक्षातील प्रश्नसंग्रह

(१२) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्व विकास, व्यक्तिमत्व व सामाजीकरण

महिला बालविकास आयुक्तालय अधिकारी परीक्षा (२००२-१८)

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१-४ २-१ ३-१ ४-२ ५-१ ६-१ ७-३

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१-४ २-१ ३-४

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१-२ २-२ ३-३ ४-२ ५-१ ६-१ ७-२

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१-२ २-३ ३-३ ४-३ ५-३ ६-३

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१-४ २-४ ३-१ ४-१

९) विशेष गरजा असलेली बालके -मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम

१-२ २-४

१0) धोका असलेली बालके - बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी बालके

१-१

समाजकल्याण अधिकारी परीक्षा (१९९७–२०१३)

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१–२ २–२ ३–४ ४–१ ५–१ ६–३ ७–३ ८–१ ९–३

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१–४ २–१ ३–४

३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन

१–२ २–१

४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल

१–१ २–४

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१–३ २–२ ३–३ ४–३ ५–२ ६–२ ७–२ ८–३ ९–४ १०–४
११–२ १२–४ १३–२ १४–२ १५–३ १६–४ १७–४

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१–३ २–४ ३–४ ४–२ ५–३ ६–२ ७–३ ८–१ ९–३

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१–४ २–२ ३–२ ४–२ ५–३ ६–४

९) विशेष गरजा असलेली बालके –मध्यस्थीसाठी / हस्तक्षेपासाठी / थांबविण्यासाठी कार्यक्रम

१–३ २–२ ३–२ ४–४ ५–२ ६–३ ७–२ ८–१ ९–४

१०) धोका असलेली बालके – बालकामगार, रस्त्यावरील मुले, बाल दुर्व्यवहार, दीर्घकाल आजारी बालके

१–४ २–२ ३–३

सहायक आयुक्त/प्रकल्प अधिकारी परीक्षा (२००१–१५)

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१–२ २–३ ३–३

२) मानव विकासाची तत्त्वे व सिद्धांत

१–२ २–१ ३–३

३) मानव विकास हक्काचे यथार्थदर्शन

१–१

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

१–२ २–३ ३–३ ४–४ ५–२ ६–१ ७–४ ८–१

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१–३ २–४

८) विभिन्न संस्कृतीतील विविध कुटुंबांच्या संदर्भातील सामाजिकीकरण

१–३ २–२

शालेय शिक्षण व क्रीडा अधिकारी/अधीक्षक परीक्षा (२०००–१७)

१) व्यक्तीच्या एकूण आयुर्मानातील मानवी अभिवृद्धी व विकास

१–२ २–४

४) कुटुंबाच्या लोकसंख्याशास्त्रीय व सामाजिक परिस्थितीतील बदल

१–१

६) व्यक्तिमत्त्वाच्या उपपत्ती व सामाजिकीकरण यांचे अध्ययन

२–२

७) सामाजिकीकरणाच्या पद्धती व गतिशीलता

१–२ २–३